

Arbeidsinkomensquote (AIQ)

AAN

Tweede Kamercommissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid

AFKOMSTIG VAN

CNV, Maurice Limmen, voorzitter.

DOORKIESNUMMER

DATUM

5 september 2016

PAGINA

1/3

ONS KENMERK

STATUS

Ter informatie

BETREFT

Rondetafelgesprek / hoorzitting Loonontwikkeling en arbeidsinkomensquote

In uw uitnodiging voor de Rondetafelgesprek/hoorzitting over de loonontwikkeling en arbeidsinkomensquote geeft u aan dat een zestal punten in het bijzonder onderwerp van gesprek zullen zijn. Het gaat om:

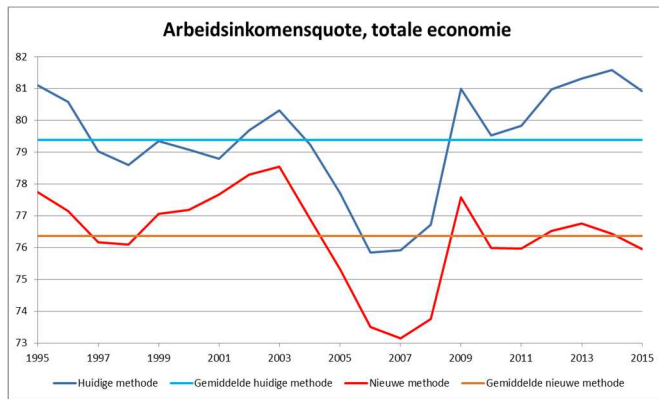
1. De definitie/berekening/vaststelling van de AIQ;
2. De ontwikkeling van de AIQ en de lonen in internationaal perspectief;
3. De rol die de AIQ speelt in de Nederlandse economie en haar perspectieven
4. De verklaring(en) voor de ontwikkeling van de AIQ en de lonen in Nederland;
5. De rol en invloed van de politiek;
6. De rol en invloed van de sociale partners

Een groot aantal van deze punten zal ik in deze notitie gebundeld bespreken. Hierbij ligt de nadruk op het vierde en vijfde punt. De eerste drie punten worden in verschillende andere papers uitgebreid besproken. Kern van mijn betoog is de uitdaging die voor ons ligt om een gelijk speelveld te creëren op de Nederlandse arbeidsmarkt. Dit kan in mijn ogen alleen door het principe gelijk loon, voor hetzelfde werk op dezelfde plek, concreet uitwerking te geven. Dit vraagt inzet van zowel sociale partners als de overheid.

Berekening en rol arbeidsinkomensquote

De Nederlandse Bank heeft in haar publicatie van 28 april 2016 mijn inziens aangetoond dat de huidige berekeningswijze van de arbeidsinkomensquote niet meer adequaat is. De toerekening van de inkomsten uit arbeid door zelfstandigen werd jarenlang, zeker in de economische crisis, overschat. Deze omissie heeft, versterkt door de grote toename van het aantal zzp'ers, ertoe geleid dat de traditionele AIQ geen correcte weergave meer is van de loonontwikkeling in Nederland. De weergave sloot ook niet meer aan bij andere indicatoren van de Nederlandse economie.

Een andere alternatieve berekeningswijze van de AIQ moet een realistischer beeld geven van de loonontwikkeling in Nederland. Ik herken mij wat dat betreft beter in de alternatieve AIQ's die in de positon papers van DNB en CBS worden uitgewerkt.

Ik ben dan ook verheugd dat het CBS voornemens is vanaf juni 2017 de AIQ te publiceren volgens een nieuwe methode. (zie figuur hiernaast: bron CBS). Het lijkt mij daarbij van belang dat hierbij ook afstemming plaatsvindt met de sociale partners, zodat alle partijen op het sociaal economische terrein inzicht hebben in, en vertrouwd zijn met deze nieuwe wijze van berekening van de AIQ

De AIQ speelt in de onderhandelingen over de cao's en loonontwikkeling een rol. Het is één van de indicatoren om te bekijken

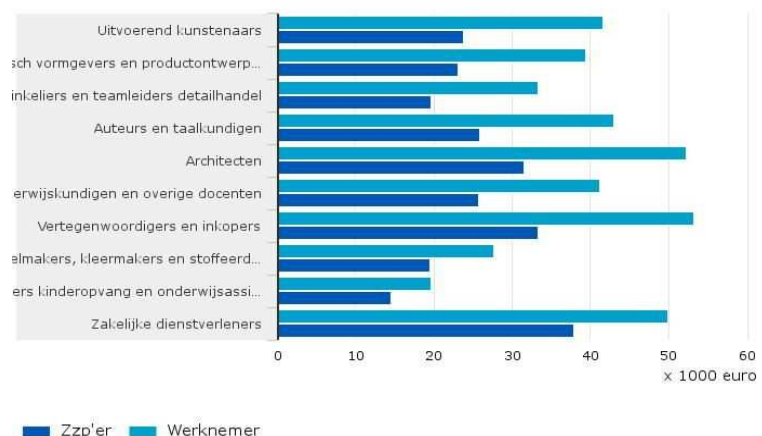
hoeveel loonruimte er beschikbaar zou kunnen zijn. Het CNV heeft in het arbeidsvoorwaardenbeleid echter al jarenlang de lijn dat de loonruimte op cao-niveau moet worden bepaald, waarbij sector- en bedrijfsspecifieke omstandigheden een belangrijke rol spelen. Daarnaast gaan goede cao-afspraken niet slechts over inkomensgroei maar ook over het optimaliseren van de secundaire arbeidsvoorwaarden. In de tijden van snelle technologische vooruitgang en globalisering, moet daarbij vooral de nadruk liggen op (de toegankelijkheid, beschikbaarheid en benutting van) scholing en ontwikkeling.

Gelijk speelveld op de arbeidsmarkt noodzakelijk

Kijkend naar de ontwikkeling van de alternatieve AIQ's die door CBS en DNB worden gepresenteerd moet je concluderen dat het inkomen uit arbeid achterblijft op het langjarig gemiddelde (zie ook de eerste figuur). Als daarbij het negatieve effect van de crisis op dit gemiddelde wordt meegenomen, zou dit beeld nog duidelijker tot uiting komen.

Volgens mij is de belangrijkste oorzaak van de dalende trend de grote groei van het aantal zzp'ers en de steeds verdere flexibilisering van de arbeidsmarkt. Een groot deel van deze nieuwe zzp'ers is niet in staat om een dusdanig tarief uit te onderhandelen dat zij: een eerlijk loon kan verdienen, zich kan verzekeren tegen ziekte, arbeidsongeschiktheid of een redelijk pensioen kan opbouwen. Uit de figuur hiernaast (bron: CBS) blijkt dat voor veel beroepen geldt dat het persoonlijk jaarinkomen van een zzp'er ver achterblijft bij dat van een werknemer.

Gemiddeld persoonlijk jaarinkomen zzp'ers en werknemers voor top 10 beroepsgroepen waar werknemer meer inkomen heeft (exclusief onderwijsvolgenden), 2012/2014*

De precare situatie van starters en herintreders op de arbeidsmarkt, heeft ook negatief effect op de lonen. Het krijgen en behouden van een baan, op basis van onzekere contractvormen, heeft prioriteit ten opzichte van het onderhandelen van een goede beloning. Daarnaast biedt een onzekere contractvorm onvoldoende basis om structureel te investeren in een band met de arbeidsorganisaties, collega's en actieve belangenbehartiging in die sector. Dit zorgt voor een zwakke onderhandelingspositie van werknemers in de flexibele schil.

Ik pleit daarom voor een gelijk speelveld op de arbeidsmarkt. Kosten moeten niet de drijvende kracht zijn bij de overweging van een arbeidsorganisatie wie, of op basis van welk type (arbeids-) overeenkomst, iemand wordt ingehuurd. Expertise en kunde moeten daarin het overwegende argument zijn. Het mag niet zo zijn dat de concurrentie op arbeidsvoorwaarden tussen werkenden voor hetzelfde type werkzaamheden wordt aangewakkerd.

Als het gaat om de mensen met een flexibel contract moet de in 2015/16 inwerking getreden Wet Werk en Zekerheid (WWZ) bijdragen de positie van mensen met een flexibel/tijdelijk contract te versterken. Het is op dit moment te vroeg om over de werking van deze wet conclusies te trekken.

In het vervolg van deze notitie ga ik in op de rol en positie van zzp'ers op de arbeidsmarkt. Hierbij staat centraal dat zzp'ers onder ander door een beperkte onderhandelingskracht niet instaat zijn een goed tarief uit te onderhandelen. Zzp'ers kunnen zich door de lage tarieven vaak onvoldoende verzekeren (of een fatsoenlijk pensioen op te bouwen), of maken een keuze dit niet te doen. Dit zorgt voor een ongelijk speelveld tussen verschillende groepen werkenden, werknemers en zzp'ers.

Door oneerlijke concurrentie hebben werkgevers het voordeel van lagere kosten en kunnen ze afspraken over arbeidsvoorwaarden omzeilen. Daar ondervinden ook werknemers nadelen omdat zij uit de markt geconcurrereerd worden, of in voorkomende gevallen gedwongen worden om als zzp'er te gaan werken. Hierdoor wordt het stelsel van sociale zekerheid ondermijnd en neemt de waarde van de cao afspraken af. Om dit op te lossen zouden (bindende) afspraken over tarieven mogelijk moeten zijn.

Een afgesproken tarief zou de zzp'er ook (financiële) ruimte moeten bieden om een (verplichte) verzekering voor ziekte en arbeidsongeschiktheid aan te gaan. Daarnaast moet hierdoor pensioenopbouw mogelijk worden en geïnvesteerd worden in scholing en ontwikkeling.

Als het gaat om pensioenen pleit ik er voor dat zzp'ers verplicht een keuze maken tussen 1) aansluiting bij de collectieve pensioenregeling voor zzp'ers, 2) voorzetting van de pensioenopbouw bij het oude pensioenfonds of 3) pensioen opbouwen in de derde pijler. Bij alle opties is het belangrijk dat de inleg flexibel kan zijn, zodat met name startende zelfstandigen hun inleg goed kunnen laten aansluiten op hun financiële situatie. De inleg moet wel aan een bepaald minimum voldoen, zodat concurrentie op arbeidsvoorwaarden te voorkomen.

Om een werkelijk gelijk speelveld te creëren zijn ook ingrepen in het belastingstelsel nodig. Ik stel voor om de belastingvoordelen, en de veelvoud aan aftrekmogelijkheden, voor startende ondernemers en zzp'ers een tijdelijk karakter te geven, namelijk een termijn van drie jaar. Hierdoor wordt (startend) ondernemerschap gestimuleerd vanuit de fiscaliteit. Echter wordt voorkomen dat de fiscaliteit voor groepen zzp'ers een verkapte maar noodzakelijke vorm van langdurige inkomensondersteuning wordt. Naast dat deze inkomensondersteuning veel geld kost, houdt het ook een groep zzp'ers met weinig potentie zich echt te ontwikkelen in stand.

Gemiddeld genomen moet de belastingdruk voor een zzp'er over een langere periode vergelijkbaar zijn met die van een werknemer. Ik steun belastingfaciliteiten voor startende ondernemers die gericht zijn (personele) groei.